

Israël en de grenzen van het militair optreden

Sergei Boeke

Het Israëlische leger – in samenwerking met een ongekend operationele inlichtingen-gemeenschap – behaalt het een na het andere wapenfeit. Eerst werd Hamas aangegrepen. De leiding werd grotendeels vernietigd en strijders werden opgespoord met behulp van AI. Vervolgens was Hezbollah aan de beurt. Op dag één van de operatie ontploften zo'n vierduizend *paggers*. De dag erop, toen leiders in wanhoop overschakelden op walkietalkies, ontploften deze ook. Vervolgens riep de Hezbollah-top een geheime fysieke vergadering uit. De deelnemers kwamen niet tot een besluit, want een Israëlische bom beëindigde vroegtijdig de bijeenkomst. Binnen enkele dagen werd de organisatie geleid door mensen die tot voor kort ongeschikt werden geacht om een pager te dragen. De gevreesde Hezbollah, waarin Iran decennialang had geïnvesteerd, was twintig jaar in de tijd teruggezet. Tot slot werd Iran zelf aangegrepen. Eerst werd de luchtafweer onschadelijk gemaakt. Daarna kon de Israëlische luchtmacht met volledig luchtoverwicht verschillende doelwitten aanvallen. Groepen van Mossad-agenten (of operators) pleegden sabotageacties door het hele land. Sleutelfiguren van het regime werden gericht uitgeschakeld. Stuk voor stuk operaties om in de krijgskunde te bestuderen.

Toch dienen militaire operaties een politiek doel. Dat leerde Carl von Clausewitz ons immers: oorlog is de voorzetting van politiek (of beleid) met andere middelen. Welke doelen streeft Israël dan na? Vrijlating van de gijzelaars, maar

een tweestatenoplossing in ieder geval niet. Volgens de regering van premier Netanyahu moeten Hamas en Hezbollah volledig worden vernietigd. De geschiedenis leert echter dat terreurgroepen die drijven op ideologie en een sterk gevoel van onrecht niet zuiver met militaire middelen kunnen worden verslagen. De Amerikaanse generaal Stanley McChrystal waarschuwde destijds dat het doden van een strijder in Afghanistan wel eens tien nieuwe *insurgents* kon opleveren. De broers, neven en vrienden van de omgekomen strijder zouden namelijk de wapens oppakken om wraak te nemen. Nu lijkt Israël hier een oplossing voor te hebben bedacht: bij het uitschakelen van een strijder tegelijk tien broers, neven en vrienden ombrengen. Het AI-targetingprogramma biedt een aanwijzing hiervoor. Wie zich in een Whatsappgroep bevond met een verdachte Hamasstrijder, kon als doelwit worden aangemerkt.¹ Foto's van Gaza bieden een andere aanwijzing: letterlijk *alles* is met de grond gelijkgemaakt. *Collateral damage* is het al lang niet meer. Het lijken wel Romeinse praktijken: alle mannen en jongens aan het zwaard, steden en dorpen in brand en zout in de akkers. Zo houden de komende twee generaties zich wel gedeisd.

Het politieke doel van de Israëlische aanval op Iran was ook niet wat het leek. Natuurlijk was het niet gericht op het voorkomen van een Iraanse kernbom. Inlichtingendiensten hadden kort ervoor bevestigd dat Iran nog lang niet in staat was kernwapens te maken. Bovendien had Iran aangegeven open te staan voor een nieuwe *deal* met betrekking tot zijn uranium-

¹ Yuval Abraham, 'Lavender': The AI Machine Directing Israel's Bombing Spree in Gaza', +972 Magazine, 3 april 2024.

verrijkingsactiviteiten. Het vorige akkoord – dat vergeten we snel – werd namelijk niet door Iran verbroken, maar door de VS, mede onder druk van Israël.² Israël zag simpelweg een gelegenhedskans om op zijn minst het Iraanse kernprogramma zwaar te beschadigen, en indien mogelijk een *regime change* te bewerkstelligen. Dit laatste lukte niet. Het Iraanse regime is niet geliefd bij de bevolking, maar Iraniërs zijn een trots volk en men sloot snel de gelederen – het zogeheten *rally around the flag*. Mogelijk zit het regime nu steviger in het zadel dan ervoor. Want de Iraniërs weten al te goed wat het uiteindelijke doel van Israël is: een Syrië (of Libië) creëren, waarbij het centrale gezag verslagen is, en het land in chaos wegzakt. Gunstig voor Israël, want dan kan het betrokken land geen dreiging meer vormen (wel terreurgroepen exporteren, maar dat is een andere zaak); minder prettig voor de lokale bevolking.

Naast de politieke invalshoek is er ‘sinds kort’ (de afgelopen 125 jaar) een andere factor van betekenis bijgekomen: het internationaal recht. Dit om willekeur en het recht van de sterkste te voorkomen. Zo zijn landen overeengekomen een onderscheid aan te brengen tussen combattant en burger, waarbij de eerste in conflict een legitiem doelwit vormt, maar de tweede niet. Ook genieten bepaalde categorieën extra bescherming: vrouwen en kinderen, krijsgeslagenen, artsen en hulpverleners, journalisten, erfgoed enzovoorts. U raadt het al: per categorie bestaat inmiddels een indrukwekkend lange lijst aan Israëlische oorlogsmisdrijven.³ Het menselijk leed in Gaza is niet te bevatten. Dit betreft allemaal het humanitair oorlogsrecht tijdens conflict: het *ius in bello*. Dan is er ook nog de leer van de rechtvaardige oorlog, wanneer bijvoorbeeld een land een ander mag aanvallen: het *ius ad bellum*. Er zijn ingewikkelde gevallen en zeer ingewikkelde gevallen, maar de Israëlische aanval op Iran is geen van beide. Het was simpelweg illegaal volgens het internationaal recht. Er was geen enkele aanleiding om het recht op zelfverdediging te kunnen inroepen. Westerse politici riepen met meel in de mond alle partijen op om te de-escaleren, en vonden het maar moeilijk om de Israëlische aanval te veroordelen. Juristen kwamen – voor

de verandering – wel met een duidelijk en eensluidend oordeel.

Wie een jaar geleden voorzichtig opperde of het Israëlische militair optreden niet proportioneler kon, kreeg een uur lang gruwelijke videobeelden van de Hamaswreedheden van 7 oktober 2023 te zien, vergezeld door: ‘kijk, dit zijn de barbaren waar wij mee te maken hebben’. Deze tactiek hebben de Russen eveneens eerder toegepast. Wie rond het jaar 2000 commentaar had op de verwoesting van Grozny, moest van Russische diplomaten een gruwelvideo bekijken van een onthoofding van een Russische krijgsgevangene door Tsjetsjeense rebellen. Alsof excessen en wreedheden van een partij die van de ander rechtvaardigen. Inmiddels werkt dit niet meer. Als nu per abuis een Israëlisch oorlogsmisdrijf op film wordt vastgelegd, dan komt er een halfhartige belofte om een onderzoek in te stellen – maar de volgende dag vindt weer een vergelijkbaar incident plaats. Bij de aanval op Iran legde een eloquente woordvoering de nadruk op het misdadige Iraanse regime, en dat Israël zo het vuile werk voor het Westen opknapte. Het Iraanse regime is zeker fout, maar op een genocide is Teheran nog niet betrapt. Natuurlijk moet Israël zich kunnen verdedigen in een genadeloze omgeving, maar er blijven grenzen. Buurlanden aanvallen en op grote schaal oorlogsmisdrijven plegen; Rusland wordt op hoge toon veroordeeld, maar voor bondgenoot Israël kijken we liever weg. En de Israëlische soldaat? Die kan vechten als geen ander, maar zonder integere politieke aansturing en respect voor het internationaal recht dreigt hij of zij zo aan de verkeerde kant van de geschiedenis te staan. ■

2 Voor een oude, maar nog steeds zeer actuele en scherpe analyse zie: Stephen Walt en John J. Mearsheimer, ‘The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy’, KSG Faculty Research Working Paper Series RWP06-011, maart 2006.

3 Voor goede rapportages over Israël en Gaza zie voormalig CIA-analist Paul Pillar, bijvoorbeeld: ‘This Isn’t a ‘war’—Israel Is Destroying a Population’, *Responsible Statecraft*, 30 juli 2025.